„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а у торњиком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф.
на по године . . . . . 7 „
на четврт године . . . . . 3 „ 50 н
на један месец . . . . . 1 „ 20 н.
За Србију:
(у сребру.)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. сваке, врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћ по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ„ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 новчића у књижари браће М Поповића.

БРОЈ 122. У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 7. (19.) АУГУСТА 1877. ГОДИНА XII.

ПОЛОЖАЈ И ЗНАЧАЈ СРБИЈЕ.

Одпочивка је на бојном пољу наступила. Тој је одпочивци обележје: спремање са обе ратне стране, спрема на нов и одсудан бој. Војска за војском јури из огромне и моћне Русије, да подкрепи редове славенских бораца толико, колико ће нужно бити, да се једним замашним ударцем спреми подпуни преображај на истоку. Турци опет са своје стране употребљују ово време које им судбина даровала, те се све дубље укопавају и учвршћују у својим утврђеним положајима, спремају се на очајни одпор, кад једном опет почну Руси наваљивати. Догађај код Плевна није обрнуо ратни лист, као што славенски противници тврдише, није оспособио Турчина, да из обране пређе у нападај, али је створио одпочивку бојну, која се љуља под шкргутом зуба између ратних догађаја што се досад збише и оних много страховитијих бојева који тек одселе предстоје.

У тој одпочивци много се говорило и писало о положају кнежевине Србије, оне дичне земље, која је на врху мача свога изнела источно питање у свеколиком обиму своме пред Европу на дневни ред. И за чудо! Толико озлоглашавана Србија, за коју се телалило, да у крви својој после Буниса лежи ничице изнемогла и вапајна, та земља постаде предметом најживљих дипломатских преговора и политичног расправљања у свету. Заиста велика почаст по малену земљу ту и видљив доказ, да није онако, како непријатељи српски на глас даше, него да живи мушка снага, да су вољни ждрали и јунаци српски да преброде Дрину, Тимок и Мораву и да пођу у понован бој, у бој на Косово равно.

Злоковарни најамници, који се даше у ниску службу, да славу и сјај славенског оружја каљају у свакој згоди и прилици, ти људи подмукло и подругљиво хтедоше и овом приликом да посеју семе раздора међу два братска народа, међу Србе и Русе. Изнеше, како је бајаги за Русију, велемоћну и огромну, нужна у овом тренутку припомоћ малене Србије, која ће војском тимочко-моравском да с леђа Осман пашу нападне. Па да то ругло подпуно буде, почеше себе представљати као веледушнике неке. Рекоше, да гроф Андраши са свом туркољубном свитом својом неће имати ништа против тога, ако Србија у овом часу зарати с Турском. Бајаги, поновљена акција српска може данас имати неке стратегичне важности, ал политичне, као што је имађаше прошлог лета — никад више. Санови они о ускрснућу велике државе српске разбили су се о плот у Бељини за навек.

Такова разглабања показују змијинску пакост с једне и политичну немоћ с друге стране. Русија, као најсилнија војничка држава у Европи непотребује српске помоћи, да смлави Турчина. Руску силу кобно је искусио највећи војсковођа света Наполеон I., који је своју славу и државу у Русији саранио. Руска велевласт одбила је у кримској војни уједињену снагу западне Европе, под копитом руских козака тутњила је побуњена Мађарска, да најзад пред колена падне цару на Неви. Така велесила непотребује помоћ Србије у часу, кад с изванђалим Турчином рат води, па ма тог Турчина сви енглески штерлинзи и мађарски усклици подпомагали.

Русија је као велесила дужна свом угледу пред страним светом и свом лепом гласу пред Славенством, да сама без ичије помоћи јунаштвом својих синова у суноврат баци све ниске потворе, које јој непријатељи и назови пријатељи у данашњој прилици пришивају. Тако ће изиграти оне немиле околности, које је присилише, да се данас тек посред ратовања на рат спрема.

Али. Учешће Србије у овом рату и ако није од оне стратегијске важности по Русију, коју јој злогласници славенски подмећу, то је ипак од неке важности у стратегичном, а од подпуне и недогледне по будућност у политичном погледу. Кад наступи часак одсудни, у којем ће се ломити турска царевина, тада ће изићи на видик и стратегична важност Србије. Јунаци шумадијски допринеће свој добар део, да се изврши кобна судбина над Турчином. У сјају славенског оружја заблистаће се поново и српски мач, косовски осветници починиће дела, која ће потоњи нараштаји памтити за навек. Наравно, да Русија и Србија неће питати душмане своје, кад је тај одсудни тренутак наступио, већ ће радити, како их добар народни дух учи.

Из те стратегичне важности Србијине, из новог рата српског развиће се по томе политичне посљедице у свеколиком обиму своме. Под притиском победног похода руског на Цариград и српско-црногорског у Сарајеву, Мостар и Призрен, под тутњавом шендука славенског на свеколиком балканском полуотоку — уступаће и даље политични противници боље српске и славенске будућности, узмицаће корак по корак, као што су то све досад непрестанце чинили.

Аустро-угарски државници и политици употребили су ову прилику неудаће руске код Плевна и време садање бојне одпочивке, да под плаштом лицемерне веледушности даду своју приволу на акцију Србије. У ствари пак: употребише згоду, да колико толико с образом попусте у ономе, против чега су на сва уста викали, да попусте, што су свакако попустити морали. Ту приволу аустро-угарску узимају Руси и Срби, узима јевно мнење читавог славенског света на знање. Али као што од те приволе није досад зависило држање српског народа на балканском полуотоку, тако неће ни сад. Србија ће ући у рат, наћи ће се у оном убојном реду, који ниже од дунавског ушћа до скадарског језера, од црног до јадранског мора и који ће убојни ред да прегази и сатре турско господство у Европи. Ал од шуме српских бајонета неће пасти ни сенка на сјај руског оружја, као што би туркољуби хтели. Србија ће заратити ни пре ни после одлучног часа, ни прерано ни прекасни.

Тај пак одсудни тренутак све се више ближи, чује му се бат и топот већ. Срећан и славан био по славенску славу и будућност!

Са бојног поља.

(*Како живе руски војници у Јерменској*), о томе пишу „Тифлиском Вјестнику“ из главног стана код Мазре ово:

„Из стана араварског кренемо се у 5 сахата из јутра. Сва војска, како наша тако и ђенерала Хајмана, понела је собом само један део пртљага, а остало, што није било од потребе, послано је у Мазру. Била је ужасна хладноћа кад смо пошли; северни ветар тако је био оштар и леден, да смо све дрхтали од зиме. После два сахата приспемо у наш пређашњи утврђени стан између Когалија и Копалија, где смо се пре две недеље неколико дана задржавали. Од стана је остао само још насип и јендек. Ту се налазила северска драгонска регимента, која је 3. (15.) јуна извела сјајан напад на непријатеља. Командант кора изјавио је лично војницима тим захвалност од великог кнеза за показано јунаштво. Драгони су одговорили на то команданту: „Ми се боримо с радошћу, ђенерале!“ Овде смо чекали док није трен приспео. Кад смо се за тим с планине силазили према Кули, стигли смо дагестанску нередовну коњаничку пуковнију. Међу Дагестанцима има оригиналних и најразличнијих физиогномија, има их свакојаких топова, почев од малајског и монголског па до чисто-јевропског и јеврејског. Имају јако разноliку ношњу. Сви носе црвене башлике и црне „черкешке“, понајвише са свим поцепане. Наоружани су пушкама кремењачама, као у опште наши брђани, даље сабљама, кинџалима и пиштољима. Многи имају и козачке пушке напредњаче, које су остале залишне, кад су козацима дате пушке од системе берданске; друге опет имају турске пушке, системе Мартинијеве, Ханријеве и Снидерове, које су отели у боју од Турака. Та пуковнија има своју сопствену музику — „сурну“, али само са једним трубачем и једним оригиналним бубњем. Два Дагестанца играше „лесгинку“ на коњима. Други су певали песме, од које су неке звучале прилично мелодично. У њиховим редовима приметио сам два дечака од четрнаест или петнаест година; ови су још са свим млади, али су били већ у ватри и борили су се храбро као и стари. На чистини једној начинише Дагестанци круг, па почеше вештачки играти своје игре. Ту играше седи старци и младићи лесгинку, давчури, козачку игру и многе друге игре. А ми, који смо се наслађавали гледањем игара и слушањем музике (премда у музици нисмо бог зна како уживали), скупили смо међу тим нешто рубаља, па смо их поделили играчима и свирачима. И тиме се сврши та забава.

Даље смо одатле маршовали преко Урдахлија, Сузуса и Бегли-Ахмета према горњем Котанлију. Оба прва места су исто тако грађена као и сва турска села. Из далека наличе на голу хумску, а из близа су налик на гомилу пепела са каменитим огњиштем. Куће су до пола у земљи, а друга пола састоји се из камења, које није састављено; кровови су равни и земљом покривени. Тешко је разликовати где престаје један кров а почиње други. Цело село је мрко-сиве боје, као да је пепелом посуто. А око целог села је ужасан смрад, јер се ту нагомилава ђубре, које се употребљава као гориво. Кад човек види само једно турско село, може бити уверен, да су сва така иста без изузетка. Али Бегли-Ахмет је јерменско село. Ту смо први пут видели жене како седе на крововима својих земљаних колеба; оне се нису сакривале од нас; врло су трајаво одевене. Одело им је од грубог цица и прљаве бојадисане памучне материје. Глава им је умотана многим, мањим и већим марамама, али је лице сасвим слободно и откривено. Рухо им нема на себи ничег оригиналног или карактеристичног. Понајвише не носе ципела на ногама. Ни у које жене нисам видио појаса, бисера, трака или украса, једном речи ничега, што жене носе и у најдаљим земљама. Село Урдахли лежи на рубу неког висоравна, који се стрмо спушта према потоку. Кад се с потока гледи, чини се као да село стоји на каквом грдном бедему. Овде смо се налазили на висини од 6600 стопа. А Бегли-Ахмет лежао је већ на 6200 стопа високо. Равница на којој је поменуто село, протеже се према Карс-Чају и јако је стрменита према тој реци. Овде се оку указује узана и извијугана долина Карс-Чаја, испресецана мочарима; а виде се одатле и многа села. Међу тим селима је најзнатније Горњи Котанли, где нам је ваљало преноћити. То је село у рату од године 1829. играло доста знатну улогу. Ту је Паскијевић концентрисао своју војску и оставио је ту сав пртљаг, кад је оно подузео свој смели прелазак преко Соганлија, па отишао у Ерзерум. Ту је учио три дана своју војску како ће маршовати у спојеним редовима, а на то се Турци још ни данас не могу да навикну. Одавде је он предузео онај вешто изведени прелазак преко горе соганлијске, а тај прелазак назива Ристов најзнаменитијим војничким подузећем у овоме столећу.

У Котанли приспемо у 5 сахата у вече. Баш сам хтео да разапнем свој шатор, кад дођоше наши млади ађутанти, те ме позваше да идемо до северске пуковније, да јој честитамо на јунаштву. Договоримо се да сваки од нас понесе по једну боцу шампањца (вина.) Узјахамо на коње, гдекоји и на неоседлане, па се спустимо доле да потражимо драгоне. По сахата смо јахали, тражећи их по мочарима, па најпосле дочујемо, да је та пуковнија намештена као предстража. Да се уверимо о томе, одјахамо к пуковнији ериванској, и да не би носили натраг боце са шампањцем, свратимо се у један шатор, где се боце брзо испразнише. Ериванци, разуме се, нису хтели да нам остану дужни, нађоше негде шест боца племенитога пића, зготовише „шашлик“ (ћеван т. ј. овчије месо, печено на ражњу), те се ту још нађе музика и певачи. Ови су нам певали много песама, у којима се опевају јуначка дела ериванске пуковније. Ту се већ певала песма о заузећу Ардахана. Разговарали смо се с војницима како је заузет тај град, а они нам причаше како су се борили код Ардахана, како су хтели да поштеде рањенике, али кад ови почеше иза њихових леђа на њих пуцати, побијаше их све без милосрђа. Војници су себе сувише прецењивали и кудили турску храброст и ратну вештину. Особито су се грохотом смејали кад су приповедали како су Турци готово увек у ветар пуцали. Исто су тако оригинални били њихови појмови о стратегији. „Само да нам је добити Муктар-пашу на отвореном пољу, ала би га тукли! Али овако се он скрива за бедеме градске па ко ће ту ухватити. А кад ухватимо Муктара, онда ћемо ићи да заузмемо Карс. Али можда ће бог дати, те ћемо ми потући Муктара и заузети Ерзерум, а наши ће дотле освојити Карс.“ То они говоре са свим равнодушно и са тврдим уверењем, да ће се тако и догодити. Касно у ноћ вратили смо се у наш стан“,

ДОПИСИ.

(Т. С. В.) Беч 14. августа. (*Овдашње новинарство на спрам догађаја на истоку. Расположење аустријских Немаца. Војено-чивутски орган „Militair Ztg.“. Ситуација. „Зора“. „Јединство.“*) Неда се ни изрећи какву злоупотребу чине овдашњи новинари са битком на Плевни, коју описују као други Кенигрец или Седан, причајући о јунаштву и напретку турске војске, о савршеној пропасти Руса, измишљавајући при том најгнусније и најнемогућније вести. Овдашњој публици наравно, да све то годи, па што јој годи за то и верује у све лажи, што их безобразна чивутска штампа просипа. После прве вести о поразу руском, распростираше неки турско-чивутски листови á la „Тагблат“, „Екстраблат“ и П. „сл. Преса“ лажљиве реферате о битци, о узмицању Руса, о паду Никополља, о бегству цара Александра и великог кнеза Николе, о оставци Горчаковљевој и најпосле о томе, како је цар Александар молио за мир итд. Но ни једна од ових лажи нехтеде се испунити, шта више, ето већ прођоше 2 недеље па нити се је макао с места Осман ни хваљени и — као што „Н. Преса“ вели — победоносни Мемед Али-паша, него још стижу од дана на дан све повољније вести о концентрацији руске војске, о спомоћној војсци, која непрестано из Русије придолази и о томе, да су позиције Руса пред Плевном у овај пар боље, но што су икада биле. Наравно, да је ово господи новинарима врло зазорно, па да паралишу важност свију ових позитивних вести, а они не престају доносити извештаје о руским свирепствима и о страшној битци код Плевне, којом се приликом — као што они веле — Руси показаше вешти у „трчању.“ Ако ме питате за што је овдашње немачко становништво тако не расположено према Русима и за што се радује, кад каква, па и најнезнатнија вест о турским „успесима“ дође, то онда ваља само да вас упутим на оно, што сам мало час рекао за чивутску журналистику, која својим раздражавајућим тоном и неотице упливише на Бечлије који су врло заборавни, те се не сећају више оних страшних дана пре толико векова, кад им је загрозила опасност баш од Турака, који заборављају, да је аустријко оружје можда једине и заиста најлепше победе славило баш над Турцима, које и принц Јевђеније, Лаудон и цар Јосиф у својим релацијама и списима називају „крвним непријатељем хришћанства“ (der Erbfeind der Christenheit). Ово је један разлог појаву, ког вам мало час споменух; ал за то немојте мислити, да је мржња на спрам Руса толика, да се претвара у љубав и симпатију према Турцима. Немци у Бечу и у опште у Аустрији — са врло незнатним изузетком — желе Турцима успеха само из бојазни према Русима ал ова бојазан оснива се не толико на томе, што се боје своје ексистенције, (као н. пр. Мађари) него просто за то, што мисле да ће услед успеха руских и Аустрија бити увучена у заплет, чега се аустријски Немац већма боји, но свега другог. Ово је прави разлог за што су Немци нерасположени према Русији, па за то и немојте држати оно као израз јавнога мнења, што овде неки овдашњи листови пишу, који у својој бескрајној мржњи према свему, што је руско, Мађаре достижу. Мржња пак ових основана је чисто на бојазни за опстанак, те се и не чудимо да већ прелази у фанатизам. Но на послетку нити се чудити анимозности аустријских Немаца према словенској Русији (и опет један разлог више), јер се боје, да ће успесима руским успевати и напредовати Словенство у Аустрији), нити фанатичној мржњи Мађара, него је чудо, да у аустријској војсци, и то баш у официрском кору, знатна већина симпатише са Турцима и — Мађарима. Као да су заборавила господа, да их данас не би ни било, да није руска војска прискочила у помоћ Аустрији, као да су заборавили, да би аустријској војсци, да није било „спаситеља“ руских, оно се десило, што је код Вилагоша снашло Гергеја и мађарску војску, само што би у том случају заменуо Паскијевића и Лидерса Кошут и Гергеј а Гергеја — *Шлик и Хајнау*!

Један од војених листова, такозвани „Милитер Цтг.“ чијег безобразног уредника познајемо, усуђује се о Русима и руској војсци писати у тону, какав се само наћи може у „Новој Преси“ и „Пест. Лојду“ а не у војеном листу, који стоји под патронстом војеног министарства а који је намењен официрима аустријским, чији врховни заповедник *сам владар у пријатељским одношајима стоји са царем Александром не само као са владаром руске државе, него — што је у овом специјалном случају много важније, као са војним садругом и врховним запо-*

ведником руске војске, чији су чланови и сам аустријски владар и сви принчеви хабсбуршког дома.

Можете мислити какво је негодовање произвело понашање Чивутина Силберера — тако се зове тај жалосни уредник — у оном кругу војске и официрског кора, који — нећу да рекнем симпатише са Русима, него који је зрелији и увиђавнији и који схваћа дужности, што их има према врховном заповеднику војске и његовом доглавнику маршалу Албрехту, чија су имена записана на заставама двеју руских гардијских пуковнија. Ово нека вам је верна слика ситуације у Аустро-Угарској у колико се односи на јавно мнење Немаца и Мађара на спрам Русије, а у идућем допису покушаћу цртати ситуацију словенске већине, којом ћу приликом приморан бити у кратко вентиловати питање: Јесу ли Словени у Аустрији учинили и чине ли све, чим би показали своју надбројну моћност и чим би задоста учинили свом значају и достојанству?

Јесу ли покушали одупрети се своме противнику и јесу ли учинили све, чим би напоре својих непријатеља, паралисали? Ово су веома важна питања, на која ћу да се повратим у свом идућем допису.

Још вам зимус јавих, да је српско академичко друштво „Зора“ и опет и то са малом изменом закључило неке промене у друштвеном уставу, које се поглавито односе на уважање нових чланова, који би друштво потпомагали већим прилозима, чим би се знатно поболшало материјално стање друштва. Но доњо-аустријско намеснништво ни овога пута не потврди нови друштвени статут, изговарајући се неким формалним недостатцима, усле чега је одбор модификовао дотична места у новом уставу и на ново поднео намеснништву на потврду.

Ваља ми при крају још и то споменути, да је далматинско друштво „Јединство“, са којим је „Зора“ стајала у пријатељској свези, наредбом доњоаустр. намеснништва „због политичких агитација“ укинуто. По што се ове „политичке агитације“ своде на онај догађај приликом прославе трогодишњице „Јединства“, о коме вам у своје доба јавих, то ће те и сами моћи оценити колико је основана ова наредба намеснништва. Жао нам је, што се тако збило са „Јединством“, јер је у њему а особито међу српским члановима владало ванредно одушевљење и здрав, ничим још незаражен патриотички дух. *Надамо се, да ће Далматинци од сада у још у већем* броју ступати у „Зору“, која ће једва дочекати, да се још интимније опријатељи и сдружи са браћом из тога поносног краја српско-словенског југа.

Београд 3. августа. На велику тугу и жалост целог српског народа, преминуо је *Јован Гаврило-вић*, после врло кратког боловања, у петак 29. јула после подне, у 82. години живота. Овај пријатељ и добротвор народни умро је као државни саветник у пензији, а за живота свога вршио је многе важне државне послове, у којима је народу од големе користи био. За време малолетства Његове Светлости књаза Милана, био је трећи намесник књажевског достојанства, коју је дужност савесно и примерно пуне четири године вршио. На књижевном пољу радио је у млађим својим годинама неуморно, а доцније је многи књижевни рад материјално подпомагао, због којих је врлина у целом Српству стекао уважења и поштовања. Осим многих почасти, што их је за живота свога уживао, био је редовни члан и некадашњи председник српскога ученог друштва, дописни члан јужно-словенске академије за науке и уметности у Загребу, члан Матице српске у Новом Саду, а за заслуге на политичком пољу обдарен је од руског цара орденом св. Ане 1 степ. Земљу ову, којој је он многа добра за живота свог учинио, подпомажући највише, осим раднике на књижевном пољу, сиромашне учитеље из народа и многе ђаке, који само њему имају да благодаре за своју будућност — љубио је жарко, и ту своју љубав покојник је засведочио још и тиме, што је сво своје имање у вредности 15 хиљада дуката цес. (80. хиљ. фор. аус. вр.) оставио држави у циљи, да се од те његове заоставштине оснује *фонд за удовице и сирочад наших учитеља.*

Посмртни остатци племенитог овог Србина и родољуба предани су у недељу 31 пр. м. матери земљи уз богати спровод многобројног грађанства. На опелу у саборној цркви чинодејствовао је г. митрополит с многим свештенством, уз пратњу позоришног мешовитог певачког кора. Његова Светлост кнез одајући последњу почаст покојнику присуствовао је на опелу заједно с г. г. министрима, многим вишим чиновницима и официрима. На вел. пијаци, а према вел. школи, изговорио је покојнику надгробну беседу г. Јован Бошковић, библиотекар и чувар народ. музеја, коју ћу вам најскоријем времену послати и из које ће те најбоље видети, шта је све овај добротвор своме роду учинио. На здању вел. школе и позоришту виле су се црне заставе у знак туге ових завода за покојником, који је, како позоришту, тако и ученом друштву много и много за живота свога чинио. Никоме није потомство остало дужно, кад пред собом види оволика дела једног човека, па неће ни покојнику, коме је још за живота умело ценити велике заслуге његове, и големе жртве, које је учинио према земљи и народу своме. Жалећи за губитком овог врлог родољуба нашег, не можемо у нашој тузи ништ више рећи, но: вечан ти спомен у народу дуго и дуго био, и лака ти црна земља у којој ћеш да почиваш! —

Јуче је свечано прослављен у нашој престоници дан рођења нашег принца-наследника Александра М. Обреновића. После службе, у саборној цркви, у којој је г. митрополит служио, држано је благодарење, де је млади принц у присуству својих родитеља, њихових светлости кнеза и књегиње, окружених члановима владе и другим великодостојницима, први пут примио тајну св. причешћа. Црква је била препуна света, јер свако имаћаше прилику, да овде испуни моралну грађанску дужност, помоливши се Богу за здравље младога принца. Варош је тог дана била окићена тробојкама, а у вече осветљена. У граду је био ватромет, ког су официри гарнизона београдског у славу рођен-дана принчевог давали, а на ком су, осим многобројног света, присуствовале и Њихове Светлости кнез и књегиња. Ватромет је заиста био величанствен и сваки је задовољан вратио се кући, јер је видео оно, што се до сада у Београду није виђало, а томе се има благодарити оном официру, који је целим тим послом руковао.

Његове Светлости, кнез и кнегиња, пријатно тронути учешћем овдешњег чиновништва и грађанства у њиховој јучерашњој радости, као на дан рођења принца насљедника Александра — изјавили су своју благодарност у „Српским Новинама“ на учињеном подворењу и осталим почастима том приликом. Ово исто с пријатношћу испуниле су Њихове Светлости и према чиновништву и грађанству из унутрашњости Србије због њихових телеграфских честитака и осталих почасти указаних на јучерашњи дан.

☐ **Земун** 1. августа. (*Шта се догађа у Србији? После скупштине. — Глас крајишних општина. Месне новости.*) Политички меридијан иде опет преко Београда. Знаци се све више помаљају, да неће Србија мировати него да ће предузети ослобођење народа у Босни и Старој Србији. Политичке прилике натерују нам ове мисли, никако војничка спрема, јер у Србији још се не предузима, што би на себи носило сигнатуру, да ће се скоро ратовати. Спрема се истина, али као што се спремало и онда, кад је мир потписан. Можда се неће, да се пренагли. Свакојако ћемо скорим дочекати, да се и за Србију разбистри ситуација. Опомена је дошла за времена.

Скупштина је свршила свој посао, посланици су се већ разишли. Пре разласка издала је скупштина изјаву, којом се праведно жигоше издајничка клика — скупштинска мањина која је из најпрљавији побуда постала туђе машице. Влада је победила на радост оних, који желе добра Србији.

Поговарало се, да неки министри хоће да одступе, но ништа није било у ствари. Није време да се мењају министарства. Акције Србије, после састанка царева у Ишлу, скачу и Аустрија и не мисли окупирати Србију. На велику жалост пештанских софта, пошто јој не прети опасност ни од једне велесиле, то ће на сваки начин Србија опет војевати, до год не извојује слободу српском племену.

* * *

Питање о крајишкој жељезници занимаће и српски свет. Против незнате наредбе и законских основа мађарског министарства, закључиле су важније крајишке општине, да се жале Његов. Велич.

Остављамо другима, да говоре о томе опширно, ми хоћемо да упозоримо наше читаоце на инфамију загребачког „Обзора“ и у том питању. Он напада на Молинарија због жељезница, а то не може нако одрицати, ако поштено мисли, да се г. барон заиста својски заузимао за грађење жељезнице. „Аграмер Преса“ је доказивала, да ће бити разговора на скупу у Загребу, да се одржи садашња провизорија. „Обзор“ против тога удара, одриче и грди „Аграмер Пресу“, што подмеће крајишницима друге намере, него само хоће да спасу имање крајишко, а овамо један братац из Крајине у истом броју „Обзора“ вели, како ће на том скупу питање о жељезници бити споредна ствар. Мало више досљедности не би шкодило загребачкој господи. —

Стара песма о окупацији Босне и Херцеговине опет се понавља, као жеља „браће“ наше, на митинзима у Тројединци. Зашто да се окупира? Је ли то братски пружати оном народу, који се бори за слободу, ново господство. Народ је у Босни и Херцеговини толико пута изразио жељу да дође под управу Србије и Црне Горе. Зашто се наметати ономе, који нас не тражи? Зашто из пустог егоизма вређати остале Словене? Добро је прорачунано, кад велимо: да у сопственој снази лежи прави извор слободе и цивилизације, јер ове светиње се подижу а не могу се накаламити. У Аустрији су Славени у великом броју, није нам потребна раја, а независност не могу у Аустрији наћи, него нов јарам. Ни смо ми криви што су „Обзораши“ слепци или непоштењаци, те затварају очи пред истином. —

И земунска општина придружила је глас свој осталим општинама, као што вам је жицом дојављено. За изасланике изабрани су г.г. Д. Орељ и Ј. Јовановић. С избором нисмо задовољни, јер један нема способности ама никакве (Ј. Јовановић) а други ради назора своји (Орељ) нису дорасли да заступају општину у тако велеважној размирици, које дира на најосетљивије место целу Крајину. Слепом случају имамо захвалити, што избор није испао друкчије, који би нас још мање задовољио. Ови изабраници неће нам хаснити, али неће ни шкодити, јер су неспособни; ипак милије нам је, него да је изабран способан антипод.

Крај и решење ове ствари исчекујемо са највећом запетошћу, јер од тога зависи у многоме наш будући живот. —

Српска певачка задруга приредила је у четвртак забаву у корист глумаца срп. нар. позоришта. Певање певачке задруге ишло је као обично слабо, на против усхићени смо били заиста дивним певањем госпођице Б. и Л. Хаџићеве и Љ. Зорићеве, као и декламовањем г. Ружића. Публике је било у малом броју.

На тој забави и научисмо нешто: како наше српско грађанство, и непознавајући расположење неки људи према српском народу, обасипају их поверењем. Радо ћемо прогутати ту горку пилулу, нека помогне да у будуће боље пазимо на неке у јавном животу. —

Оставило нас је српско нар. позориште. Идући пут, док добијем дата, писаћу вам о томе, како је овде прошло. За сад вам толико јављам да — *нема дефицита!* Евала Земунци!

Земун 31. јула. (*Српско нар. позориште*). Како прође читава година, од како душа наша под притиском гвоздене руке пати и предаде се већ и највећем дремежу, добро нам дође народно позориште да нас пробуди из тог дубоког сна, те да нас ако и не баш са свим, а оно бар по нешто поврати у наш пређашњи живот. Та тај притисак нисмо ми заслужили а ни сами на се навукли, па за то не треба ни да клоне наша чиста душа, јер правда не напушта своје право, чува своје привржене и за то неће изостати ни наша награда. Читава година прође од како неимаћасмо, не велим, политичкога састанка, јер тај нема за нас ни цели ни потребе — већ дружевнога, који нити је, а не може ни бити забрањен. Али од два месеца преже и наша душа иза чврстога сна, јер скупљасмо се око нашег мезимчета кога ми тешком муком и великим пожртвовањем створисмо за наше културно унапређење. Примили смо га са одушевлењем; но и његови чланови, браћа глумци и сестре глумице, осветлаше нам образа. Они дадоше за два месеца 33 претставе и показаше, да на просветном пољу можемо и ми ревновати са другим напредним и великим народима, па још и без оних средстава са којима ови за просветне цели располажу.

Не може нам се на ино, а да не изјавимо признање браћи глумцима и глумицама. Они полагаше довољно труда, па за то и задовољише наша срца. Са изврсном представом изнудише они признање и других сународника. Па и само њихово коректно понашање у јавноме животу много допринесе томе.

Тај њихов труд и врлина претставе беху достојно уважени, јер посете беху многобројне и за 33 представе паде 3508 ф.

И сам растанак од нашега мезимчета беше сјајан, јер певачка дружина приреди у корист чланова 28. јула вечерњу забаву, која беше јако посећена, а у њихову хвалу падоше и лепе здравице.

Из наше средине заслужује признање овдашњи трговац брат Антоније Димитријевић, који за сво време бављења дружине руковаше са касом, и сви могућим сретствима иђаше јој на руку. Даље хвала и брату Милану Теодосијевићу, Ђорђу Петровићу и Ђорђу Поповићу, који много труда положише око куплења предплате и много допринеше, што остаде дружина у нашој средини преко условљених 12 представа још на други 10.

Синоћ испрати дружину многобројан свет на Дунав а у 9 часова понесе је пароброд уз срдачну жељу нас осталих, да нам се што пре опет у средину врате. Та мила наша дружина понесе и наш срдачни поздрав браћи кикиндјанима — куда о

ЛИСТАК.

КЊИЖЕВНА УЗАЈАМНОСТ МЕЂУ РАЗНИМ СЛОВЕНСКИМ ПЛЕМЕНИМА И ГОВОРИМА.

Написао **Јан Колар.**[1])

Увод.

Једно од најлепшег и најређег цвећа, које у новије доба изниче на земљама многоплеменог народа словенског и расцвета се, јесте тако названа *књижевна узајамност* (узајмица), чешки: wzájemnost, руски: *взаимность*. Првом после многих столећа држе се растркана словенска племена за један велик народ, а њихови разни говори за један језик, буде се из народног сна и теже, да се што већма једно с другим шљуби. Облаци заблуде и обмане разилазе се; досадила дуга зађевица, шупља, тупоглава одвојеност и сухобона раскомаданост, те Словени стресају са се ланце старих предрасуда, како би повратили изгубљена права природна и умна, и како би се уздигли до оног човекољубља и братољубља, које је цигло кадро, несретне народе препородити и усрећити. Словенски би народ да се поврати у првобитну заједницу своју, исто као расцветала и сазрела биљка у своју клицу и семе. За заједничку свезу коју не би могле раскинути ни земље, ни воде, и која невидовно захвата племена и говоре, — за таку књижевно-душевну свезу не само да су Словени данашњим даном подобни, него је ова за већину од њих прека потреба. Та мисао и појава, будући у данашњој Јеврони нова, јединствена, самоникла (оригинална), по словенски пак народ одвећ важна и напредна, заслужује, да је сваки образован Словенин најпажљивије и свестрано промотри и проучи у толико пре, што она, по себи истина невина мисао, ипак може израдити неспоразум и заблуду. Ни једна велика и величанствена мисао не продре у јавни живот, а да не издржи двоструб бој: у једну руку са својим непријатељима, који су јој противни и ради, угушити је, у другу са пријатељима, који је истина усвоје, те делају за њу, али не разумевајући јој правога смисла, греше се о њу, и тим јој већма уде, него они први. Нову бо мисао, која ступа у јавни живот, не прихватају с великом вољом само они чланови народа, који умеју зрелије мислити, који су образованији, бољи и племенитији: и проста светина, користољубац, протуха, страстник, — и ти јој се намећу за браниоце и апостоле, а не разумеју, нити појмаду чистоте, вредности и узвишености те мисли. Што је дакле узвишенија и важнија нека ствар, што је већи део човечавства, којег се она тиче, што су већи следи, које она оставља у човечјем животу, што се она даје лакше употребити на зло: то чешће треба о њојзи премишљати, говорити и писати; то се већма трудити, да се о њојзи рашири јасније разумевање и знање. Е то баш и јесте смер ове расправе. Писац је њезин још пре седам година, истина само на кратко, првом јавно проговорио о тој мисли у Rozprawy o gmenách, Будим, 1830. стр. 345., по том пак све више о њој и више размишљао, прочитао понеки спис страних народа, који амо спада, и на њихове се мисли кад што освртао, а све с том намером, да не би предмет сматрао с једностраног славенског погледа, него, колико се више узможе, с јевропског.

Шта је узајамност по значењу саме те речи?

Узајамност неје реч скована, страна, него домаћа словенска реч, која се од памтивека говори у говору старом словенском, руском, пољском и другим говорима; одговара латинској речи: reciprocitas (од recipio, recapio.) Етимологијски постала је од основе jati, zajati, přigjmati, старосл. и рус. *заемный, занимаю, взаимствованіе*, и значи: узети, на натраг дати, позајмити, на повратити, обузимати се, грлити се. Чешка обична реч obapolnost не означује потпуно појма, по што речи obě и pol, polowice, значе, да нека ствар има само две поле, два дела или стране: wzájemnost пак може захватати три, четири, пет и више делова, племена. Wzájemnost је дакле општа узајмица, међусобна размена и заједничко уживање. *Књижевна узајамност* пак јесте она њива, коју сва племена у једном народу теже и на једнако јој плодове сабирају; јесте узајамно куповање, читање књига или списа, који излазе на свим словенским говорима. Један говор ваља из другог да црпе нове животне снаге, да би се подмладио, обогатио и угладио, па опет за то да не дира у друге, нити да даде у себе дирнути, него да поред свију других сачува своју област слободну и чисту. У узајамности стоје сва племена и говори непомично на свом месту, али удруженим и узајамним радом и надметањем споре развој заједничке народне књижевности; сама узајамност у том благодетном раду неје прост цвет, него цветана (божица цвећа), која друго цвеће сеје, сади, негује, залева и чува, и прашне им кончиће сплеће за ново ђузел цвеће.

Узајамност — шта она неје.

Она се не састоји у политичком уједињењу свију Словена, нити у бунтовним смутњама и смутљивим побунама против земаљских власти и народних владалаца: отуд се рађа само забуна и несрећа. Књижевна узајамност може и онде бити и опстојати, где један народ живи под више жезла, подељен на више држава, краљевина, кнежевина, општина (република) или области. Узајамности може бити у онога народа, у ког има разних вера и закона, цркава и буквица, разних обичаја и навада, који живи у разним поднебљима и земним појасима. Она неје погибаона световним поглаварствима ни земаљским господарима, по што она не руши међе и земље, не дира у одношај подложника ка своме владаоцу, нити у друге какове политичке ствари: она је задовољна с приликама, какве се затекле, подноси сваку владавину, сваки начин грађанског живљења, поштује права и законе страних земаља. На кратко: са сваким владаоцем живи она у миру, са сваким суседом у љубави. Она је мирно невино јагњешце, које истина припада велику стаду, али на својој навласитој ливади пасе. Држава је политички скуп од више земаља и од разних народа, који имају заједничку поглавицу; циљ јој је, да штити поверен јој народ, да им дели правду и да шири образованост међу њима. За то љубимо своју народност и свој језик; али будимо верни и по-

[1]) Под горњим насловом издао је славни Колар књигу, од које превод на српском језику радосно поздрављамо, особито у ово доба, кад и „оружана“ узајамност међу разним словенским племенима тако братски цвета. — Обраћамо пажњу наших књижара и накладника на ово веледважно дело, које је један пријатељ наш превео и од ког у „листку“ одломак доносимо. — У.)

давде пође — да прихвате ову свију нас дику и понос са оним одушевљењем, са којим је ми њима оправисмо.

—к— **У Карловцима.** Које почео читати допис из Босне у „Обзору“ од 22. коловоза, помислио је е је наишао на какав поучни чланак а кад га је прочито целог, увидио је да није ништа друго него проста погрда на „Заставу“ а хвала дописникова и „Обзорора“. Нећемо дирати ствар јер је доста јасна а нећемо ни опровргавати речи дописникових јер није ништа доказао, па и нема ништа за опровргавање, него ћемо само свернути пажњу на погрду и хвалу „Обзорову“. А зар се „Обзор“ једаред хвалио и зар је „Обзор“ једаред грдио „Заставу“; та кад год се прослови која о интересу Срба у Хрватској он једва дочека згоду да изгрди и „Заставу“ и српски народ.

Он сумња у „Заставине“ дописе из Сарајева а „Застава“ је изван сваке сумње у његове дописе из Босне, јер извесно знаде да се кују у свиларској улици.

У Загребу заиста има неколико Босанаца који су још пре устанка дошли тамо а дошли су зато што су својим дволичним држањем изгубили поверење у свог народа, тада су и турским властима омрзли што немогоше и на даље варати народ свој, те кад су их дотерали они пребегоше у Загреб. Ту су шврљали док не наиђоше на „Обзор“ и „Обзор“ на њи, па како је тамо сваки добро примљен, који каже да је из Босне ил Херцеговине па Хрват то се одма и за ове пропалице постарало, знајући, да ће им кадгод аснити. Тако су неке закалуђерили с намером да их пошљу у Босну за мирење пропаганде хрватске а неке је „Обзор“ узео у своју редакцију те се од то доба датира у њему рубрика за дописе из Босне и Херцеговине, отуда је „Обзор“ први Херцеговац и Херцеговце у „Обзор“ трпа. Па да није смешно кад овај као из Босне хвали „Обзор“ како се он у оним странама чита „све се јагме за наш обљубљени „Обзор“, и да ће му он писати чешће „само буде ли му сретно писмо долазити до обљубљеног „Обзора“ те му обљубљени „Обзор“ буде мјеста дозволити — а уредник у загради одговара драге воље, само вас молимо непишите на све четир стране арка него на првој и четвртој макар и који табак више потрошили.

Има једна латинска пословица од три речи врло прикладна за оваке дописнике и уреднике. Да ко му је досад писао дописе из Босне кад ће овај тек отсад да почне. Ми би рекли и по штилу, подгреву и наобраз би да је то све онај исти из свиларске улице. Ради учености дописникове ево неколико речи: „Што Срби Хрватом пребацују у *Босни* хрватску пропаганду то је неистина, дочим се то пуним правом може Србом пребацити. Нека ми опросте господа што сам усилован истину рећи и побити лажне заставине ријечи“. Хоп, доказа. Познајемо ми ту тицу из загребачког гњезда, која бајаги лети по Босни,

Ово последње време тако је „Обзор“ прекорачио границе учтивости те постао смешним као мађарски хонвиди на бечкој изложби. Овај орган заступа интересе свеславенске дакле панслависта, чега се Фелнеговић и Хинковић највећма плаше, овај орган каже Русима у брк (шта?) Овај орган препоруча Србији нек пази да непропадне, овај орган саветује Србом у Угарској како ће уредити црквене ствари“ (а Србом у Хрватској валда ће Мишкатовић уредити, и он је неки поп). Заиста то је велики опсег знања „Обзоровог“. А зар се он сме сетити својих речи о српском конгресу: да је сабор болестан, гризу га прећеранци, треба га излечити од врућице, опростити бунила. Нећемо казати да се послужио „неваударајућими“, „непристојними“, „недозвољеними“, „неспретними“ „срамними“, „непоштеними“, „невољалими“, „ненаображеними“, „недоликујућими“, „пастирскими“, „најодабранијими“, „тривијалистичкими“ изрази него само упозорујемо дописника на ову хрватску естетику. Очито је „Обзору“ кога се цела ствар ништа није тицала, да он онако изгрди српски сабор и српску народну странку у коју је цео српски народ поверења имо; нису ли то папински изрази па да није он папиштанска душа. Фад би било све бедасте тврдње дописникове његовим властитим речма опровргли.

— **ић.** У **Ердевику** 30. јула. Има томе ево већ и две године, од када су се избори посланика за загребачки сабор обавили. Изборни срез ердевички изабрао је — да поново, ако се је случајно заборавило, напоменем г. Јоцу Живковића, који жали боже трудом шокачки попова седи као нем у саборници, али можда и уморен од силни послова, да Хрватску са Угарском у склад доведе и пренашајући многе законске основе мађарском министарству у Буда-Пешти на потврду. Доста то, да г. Живковић до сада ама баш ни речице у атар и бољитак изборног среза ердевичког прозборио није. Шта је тому узрок, то нека нам он сам одговори. Дакле, пошто су прохујале две године дана, то ћемо се ми г. Живковића — кад он већ нас неће сетити. Г. Живковић је често владин посланик, кога су шокачки попови et consortes, да своју себичну циљ постигну, изабрали. Како су га изабрали, тако се за њих и стара. Програма им никаква развио није. Деловање му је — колико се на наш срез односи — никакво. Какову корист ми дакле од њега вучемо? Можда само да празно место попуни? Ако је то, онда боље да га и немамо. Па и поджупанија, која би је у Ердевику створити имала изчезла је — изела је тама. Да није ово за онда „кортешки виц“ био, или је баш и сам г. Живковић обећао, како они веле израдити? Ако је г. Живковић заиста и обећао створити трећу поджупанију у Срему, то жалимо што до сад бар агију у сабору о успостављању исте, дао није. Ако је пак „кортешки занат“, то презиремо такове људе, који под плаштом своји измишљотина заваравају прост народ о сасвим немогућим фактама. Ми смо о овом са свим позитивно уверени били, да је уважањем поджупаније у Ердевику абсолутно немогућа ствар, па ево и обистини се.

Ово смо највише ради тога споменули да види наш народ, а поглавито бирачи г. Живковића, да од њега као посланика, никакве хасне немају. Ово нека им служи за равнање, за даља времена.

Глина 2. августа. (*Нешто о поступку наших судова*). Недавно читасмо у „Застави“ допис из Петриње и у њему, како тамошња некоја господа судци поступају проти Србом како у редовној писарни тако и по гостиона. Такова небратска дела гг: судаца Хрвата незнамо јесу ли допрли до ушију предпостављених власти? Ако су тамо позната, онда би рекли, да им се још за такове поступке повлађује; јер баш један од тих гг. судаца аванзирао је скоро за котарског судца у Слуњу.

Ништа боље нестојимо ми Срби овде од овдашњих гг: судаца. Грозан примјер имадосмо 27 јула о. г. ког је продуцирао судбени пристав г. Шмауц. А ствар је у овом била:

Једна баба из Глински пољана омрзнув на тамошњег капелана М. Сарапу, што за њу мјеста сваки дан код његова стола небијаше, као што се од прво била навикла као кухарица и код његова предшественика — намисли потвором истог капелана у бједу ставити; као што јој заиста за руком и пође. Учини пријаву код овдашњег котарског суда, да капелан Сарапа прима крадена меса, а ради тог је био окривљен један крајишник из Глински пољана, али је по коначној расправи код судбенога стола у Петрињи невиним проглашен, и да даље некакав босански бјегунац Јован Зесц, који је због крађе у Бјежанији — к њему долази. — Та ствар придјељена бијаде судбеном приставу г. Шмауцу који једва дочека, да свој отров па српског свештеника излије. Како је саслушао бабу, без и каква свједочанства и без саслушања обтуженика нареди, да се одма свештеник Сарапа затвори и то чак у казниону са највећим злочинци! Наведени свештеник одсједи у затвору у казниони на потвору једне бабетине 48. сати. Онда истом би преслушан и на слободу пуштен.

Нечувени овај поступак котарског суда пријављен би генерал-команди одма исти дан брзојавним путем и замољено: да се свештеник Сарапа из затвора пусти.

Сутра дан телеграфисано је на конзисторију у Плашки и банском столу у Загреб с том молбом: да се један изасланик одма на трошак дотичног изашаље овамо, да се из акта констатира, да ли је затвор његов законом оправдан? Жеља нам се није испунила, јер нитко из Загреба недође него само чујемо, да се ствар од банског стола истражује. Хоће ли наша конзисторија у том што посредовати и захтјевати сатисфакцију за учињену срамоту свештеничком чину? Пријава није била такова, због које би се по закону затвор са једним свештеником наредити имао, а кад би се наредити имао могао би се наредити код суда у послужниковој соби, а не у казниони. Ц. кр. главно заповјед. одјел правосудни, захтјева, да се узницима најмање двапут преко године обука у вјеронауци даде. Питамо сад, како ће и који ће српски свештеник ићи подучавати овдашње узнике, кад му је друг шњима затворен био; јер какав си појам морају о њему имати?

Нас сваки изврзен је по овом случају свакој опасности. Може ко год доћи и тужити лажно српског попу, а ови ће једва дочекати, па шњим у бухану....

Је ли то законита безбједност, која нам је са осталим грађани Аустро-угарске равноправношћу зајамчена? Па зар мисли ко год, да г. Шмауц на то пази? Ево чујте још нешто од њега: исти дан кад је капелана Сарапу затворио имао је на преслушању једног Србина крајишника пред собом, Кад га је запитао које си вјере? а овај му одговорио: *српске*, а он продеравши се на то рече му: *јеси турске*. Дакле је код њега наша вјера *турска*! Лијепа ствар од г. чиновника Хрвата. Ово је факт непобитан и кад га је засвједочио пред другима судбени дијурниста П. Угарак, који је поровођа код тог преслушања био — пао је жртвом — т. ј. прећеран би одма од суда.

Ми би у обће желили, да банки стол ову ствар што строжије истражи и по томе такову осуду да изрече, а небранимо ни свештеника Сарапу, ако се докаже да је што крив нека буде и он кажњен.

Толико о том, а други пут о поступку политични чиновника са српским свештеници.

Г. — Суботица 3. августа. Познато је читаоцима овога листа, да су благоп. Терезија уд. Остојићка и њен муж Јован знатан део свога имања на просветне и добротворне цели оставили, и на основу опоруке од 9. априла 1866. године руковање са фонд. закладом поверено је овд. правосл. српској црк. општини. Стипендијска и опште добротворна расположења народне ове добротворке не могогоше до данас ступити у живот из узрока, што је овд. црквена општина ради намирења наследног пореза руковање са фунд. добром извршитељу г. Св. Милутиновићу за годину дана поверила, који налазећи се од овог места удаљен и не могући због свога званичног положаја у свако доба у Суботицу доћи, одмах по истоку године дана није ни могао фунд. добро на општину својим путем пренети. Но сада у стању сам јавити, да је у погледу уређења, оживотворења и осигурања стипендијских и добротворних Остојићкиних фундација у општ. седници од 24. јула т. г. споразумно са г. Милутиновићем егзекутором тестамента статут склопљен, и чим од надлежне власти одобрен буде, одмах ће се прво на место управитеља добара, који ће до 700 фор. плате имати, а по том на стипендијска места већ у течају идуће шк. године стечај расписати.

За регулисање војничке стипендије, која је подигнута на 600 фор. а. вр. на основу резултата у току налазећих се преговора са заједничким ратним ц. кр. министарством склопљено је особено основно писмо и потписано председником црк. општине суботичке и извршитељем тестамента. По томе неће се фунд. добро до 10 хиљ. вредности на корист војничке стипендије интабуловати као што је ратни министар захтевао, него ће се из целе фундационалне масе војничкој стипендији приоритет дати.

У погледу уређења трију грађанских штипендија формално одступило се од тестаменталог наређења у колико стипендијати док полазе гимназије у месту својих родитеља добијају само 100 ф а. вр. а они, који су на страним гимназијама 250 ф. а слушаоци на великим школама 400 ф. а. вр. Што се овим смањеним издавањем стипендија, док су стипендијати на средњим школама заштеди, има се капитал завести све дотле, док се не подигне главнина, чија камата у стању ће бити издатке једног новоустројеног стипендијског места подмирити. Издавање књижевне награде од 50 дук. одређено је на дан рођења обојих фундатора на изменце, а извршује и означује предмет за награду Матица српска. У осталим тачкама означују се дужности управитељеве и начин руковања са фонд. добром. Ово је у кратко садржај заветног писма народних добротвора Јована Остојића и Т. Остојићке, и то сам за нужно нашао саопштити с тим уверењем, да ће овако племенито расположење са имањем подјејствовати код многих наших имућнијих породица, да се сете својих дужности према правосл. цркви и народу своме, и онда ће радо жртве приносити на олтар просвете и народног напредка.

ПОЗИВ
на велики народни збор у Срему.

Према изјавама, које се усљед источних догађаја учинише у нашој монархији, а нарочито у Угарској по турколубивим митинзима, наступила је потреба, да српски народ такође очитује онај политични правац, који жели да буде меродаван за ову државу при решавању великог источног питања.

Та се потреба осећа данас па све стране, не рад подстицања страсти народносних, које могу само разоравати државни темељ и рушити јој углед пред страним светом, већ ли тога ради, да јавно мнење нађе свога **потпуног израза и да као таково само упливише на меродавне државне факторе.**

Одговарајући тој потреби: **заказујемо овим велики народни збор у Срему**, који ће се држати **у Руми**, у другу **недељу**, која долази **дана 21. августа** (2. септембра) по програму, који ће се у своје време означити.

Досадање пријаве како из провинцијала, тако и из сремске крајине јемче нам, да ће народ српски на томе збору многобројно заступљен бити, те да ће по томе и опште народно мишљење достојног израза наћи.

У Руми 4. августа 1877.

Привремени одбор.

НОВИ САД 6. августа. Обраћамо позорност нашег света на позив румског привременог одбора, штампан у овом броју, за *митинг у Срему*, који ће бити кроз две недеље. Од своје стране не можемо друго, до ли најтоплије препоручити, да се Српство у Срему васколиком *листом одазове* томе родољубном позиву, којег управљају на народ први и одлучни српски синови тамошњег краја и завичаја. Заиста, синови оних отаца, који дођоше из старе постојбине своје у ове земље под оружјем и међународним уговором и који драгоценом крвљу својом посведочише верност и оданост овој држави, ти синови имају и права и дужности, да гласом непомућене свести своје допринесу онаком држању ове монархије, какво неће пречити ослобођење и уједињење српско на балканском полуотоку. Држави овој неможе и несме зазорно бити, кад потомци Бакића и Јуришића, који сјајно одбијаше турску навалу од ових земаља, кад потомци именом крваво стечене правде потраже, да се у достојан обзир узму српске тежње и жеље, српска толи проливена крв. Од народа пак у кићеном Срему очекујемо, да ће и овом пряликом као свагда до сад бити врстан и достојан својих славних прадедова.

— Бечки лист „Фремден Блат“, који, као што је познато, стоји у свези са двором, има један важан допис из западне Галиције, из којег ова места саопштавамо: „Како се и овде код Пољака спремао митинг, на којем се хтело то исто изјавити што и на мађарским митинзима, то нека нам је допуштено рећи, да и овде има умерених елемената, који нису вољни викати: „Смрт Русима“. Ваља признати, да Аустрија *не би имала никакве користи* од рата против Русије, јер и не узимајући у обзир, да би Аустрија у случају победе у будуће имала место мирна суседа непријатељског суседа, победоносан би рат против Русије истина спречио оснивање мањих славенских држава, али би за то јужне Словене може бити читаво столеће опет подвргао турском варварству и у исто доба припомогао Турској до положаја европске велике силе. *А шта би то значило, моћи ће доказати летописи бечки од год. 1529. и 1683 и заиста се мора образован човек чудити да су Мађари већ заборавили Мохач и ту околност, да је турски паша 140 година у Будиму пашовао и грофа Сапарију у плуг дао упрегнути.....* Дакле summa summarum Пољаци не ваља да сада захтевају осветни рат против Русије, који *једино пољске регименте неби могле водити*. Чешке, хрватске

слушни владаоцима, били они које му драго народности. Кад књижевна узајамност не буде цигла гола реч, онда неће бити нужно желити или предлагати, као што је немачки писац *Ант. Линхарто* у својој *Повесници Краљске*, Љубљана 1791. књ. II. предг. стр. 2. „По што су Словени најјачи бројем и снагом од свију народа у аустријској држави, то би се Аустрија исто као Русија, морала звати славенском државом, кад би у науци о држави био обичај, да се скуп удружених снага, на којима почива државна моћ, назива по најјачој снази“. Онда ће се паче свако задовољити племенитим мишљењем и скромним речима славенског писца *Варт. Копитара*, који у својој граматици стр. XIX. вели: „Подашност његовог величанства цара Фрање I. прискрбила је фрањевцу оцу Стулију потребну доколицу, да може израдити свој илирски речник. Ва истину, Словени подложници цара од Аустрије имају неко право на топли и животворни зрак владе, јер од 20 милијуна становника, што живе под тим благим жезлом, 13 мил. сами су Словени, осталих су 7 мил. које Немци које Мађари, Јевреји, и др.*) — Немачки народ подељен је на више племена и држава, на више државних управа, него ли словенски; у Немачкој имају сада 38 разних држава и управа, не рачунајући амо Данску, Норвешку, Шведску, Холандску, Белгију, Лотаринђију, Елсаску, Бургундску, Швајцарску, Ердељ и Спишку. Словени живе само над четир или пет управа, на име, у Русији, Аустрији, Прајској, Саској и у Турској. Кад пак они Немци, верни разним владама својим, ферманским и неферманским, ипак имају једну, општу народну књижевност, онда то исто може бити и у Словена, тим пре што су Словени већ по нарави мирнији и што вољније слушају своје старешине, и ако не пузе пред њима, као што непријатељи злоричу. Та ено и Инглези и Новогрци имају краљеве, који нису њихове крви. Не треба, за име бога, одмах ружити оне људе, који свом народу искрено желе добра и среће, а не ће да руше садашњи сустав у свету, и на мах их озлогласити за занешенике, помамљенике, бунђије и непријатеље других народа. — Та узајамност неје ни у томе, да се од свију словенских говора скроји неки заједнички језик или да се сви силом стопе у нов општи језик и књижевни говор, као што су неки словеници почели сањати. Словенски су говори граматички одвећ раздалеко једно од другог, а да би се сами од себе дали стопити или сковати у један језик. Неки су од њих филолошијски већ толико развијени и обогаћени ваљаним књигама, да човек од људске слабости, таштине и самољубља не може ни бар мало ишчекивати, да ће и које племе жртвовати своју самосталност, била она каква му драго, да ће напустити своју тековину, одрећи се ње и баталити је. Већи део Словена прања к свом говору с прирођеном, вековима освећеном љубављу, и већ се у сваког племена толико развила самовласна књижевност и образованост, да се не може ударити натраг.

(Свршиће се.)

*) Тим трагом узвишеног владаоца и славног оца пошао је и узвишени син, садашњи владалац, н. вел. цар Фердинандо I., премилостиво признав велике словенско-књижевне заслуге Јос. Јунгмана у Прагу, састављача класичног чешког речника, и благоволив му ту скоро подарити скупоцен алемски прстен са превисоким именом својим,

па и немачке регименте чиниле би истина дужност своју као војници, но *као савезници Турака* не би се баш особито одушевљавале. Па шта би тек било, кад би Пруска пристала уз Русију? Шта, кад би Италија употребила прилику, да заузме јужну Тиролску, Трст и Далмацију? Оће ли нам помоћи тада редифи, или две три регименте енглеске суховемне војске, јер, као што је познато, кит се не може борити са белим медведом нити може енглеска флота ратовати на суву.

НОВИЈЕ.

— Из *Атине* брзојављају, да је грчко министарство закључило, да се и на мору за рат спреми и да је одобрило план генералног секретара Паласка.

— Из *Букурешта* брзојављају, да су 2. августа Руси *почели да бомбардују Рушчук.*

— Из *Дубровника* јављају „Преси“, да се босански усташи под Бабићем код Црног Потока са Турцима пет пуних дана били, да су Турци потучени и да су изгубили 1000 момака, много оружја и тајина. Усташи су запалили Петровац и Кључ.

— Из *Лондона* јавља „Офис Рајтер“, да би се Порта, у случају да Србија у акцију уђе, у дефензиви држала.

— Из *Азије* стижу гласови, да Руси јако напредују и да су 5000 Курда потајно оставили војску Исмајил-пашину, да бране своја села, која је персијски хан Алија напао.

ПОЗИВ
у редовну годишњу глав. скупштину „Матице Српске.“

У смислу устава „Матице Српске“ позивају се сви чланови матичини да изволе доћи на редовну годишњу главну скупштину, која ће бити

18. (30.) августа

ове године у 9 сахата пре подне.

Из седнице управнога одбора „Матице Српске“ у Новоме Саду 15. (27.) јула 1877.

Подпредседник „Матице Српске“
Др. СТЕВАН ПАВЛОВИЋ, с. р.
САВА ПЕТРОВИЋ, с. р.
актуар.

ПОЗИВ
у седнице књижевног одељења „Матице српске“.

Према уставу друштвеном позивају се сви чланови књижевног одељења „Матице српске“ да изволе доћи у седнице, које ће се држати 13. (25.) августа о. г. и одмах други дан после свршене редовне главне скупштине матичине.

Из седнице књижевнога одбора „Матице српске“ у Новоме Саду 13. (25.) јула 1877.

Подпредседник
књижевног одељења „Матице српске:“
Миша Димитријевић с. р.

Сава Петровић с. р.
актуар.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Накладом књижаре В. Валожића у Београду изашла је:

ПРВА ЉУБАВ
ПОВЕЛА
Ивана Тургењева.

Иван Тургењев заузима једно од првих места међу приповедачима данашњег века. Најлепше су његове приповетке: Фауст, Ловчеви записници и Прва љубав, које су скоро на све европске језике преведене. Тургењевљева приповедачка вештина налази се у „Првој љубави“ на оној висини којој му све модерне повелисте завиде, а које му је толико славе донела, да је збиља вредно узети ту књигу у руке.

Прва љубав износи 10 печатни таб. на 12-ни а цена јој је 40. новчића а. вр. Наручбине из Аустро-Угарске шаљу се књижари Браће М. Поповића у Новом Саду, и Браћи Јовановића у Панчеву.

НОВА КЊИГА.
СРПСКА КЊИЖАРА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА
у Новоме Саду.

Сад баш изађе из штампе (и разашиље се п. т. предплатницима и предбројницима

БИБЛИОТЕКА ЗА НАРОД СВЕСКА II.

ПРЕД ВАСКРС
БОЈНЕ ПЕСМЕ
Мите Поповића.

Песме су ове посвећене: „Светломе и витешкоме кнезу и господару Црне Горе и Брда, одушевљеном песнику

НИКОЛИ I. ПЕТРОВИЋУ-ЊЕГУШУ.

Књига је формата на 16° — има 4 л. 183 стр. и 3 л.

Штампарски је посао угледан и хвале вредан, а о лепоти песама рекосмо већ у дваред, што по суду наших књижевника о њима рећи нам ваљаде; једном речи: достојна светлога имена, којим се посветом краси — и вредна народа српскога, којему је намењена, а прикладна и удесна за данашње велике дане српске и словенске.

Надамо се дакле и уздамо још и многобројнијим купцима и пријатељима књиге ове — и ко буде рад, молимо, да књигу ову код нас што пре наручити изволи. Може се добити и у књижари Вел. Валожића у Београду.

Цена је књизи — — — — — — 1 ф.
„ „ „ на лепој велин-хартији 1 ф. 60 н.

А Новом Саду, на дан мајке Анђелине 1677.

Књижари накладници
БРАЋА М. ПОПОВИЋИ.

„СРПСКИ СОКО“
велики илустровани календар за годину 1878.

излази **до који дан** из штампе у формату велике осмине и моћи ће се **наручити** у Новом Саду у „**Администрацији Заставе**“.

За Србију прима претплату и наруџбине **књижара Вел. Валожића у Београду**, која растуривачима по унутрашњости кнежевине даје 20% **провизије.**

Настојало се око тога, **да овај календар у сваком погледу задовољи сваку српску кућу.** Осим тога, што је календарски део тачно и брижљиво уређен, побринуто је за богату садржину у другом делу: у „**књизи за народ**“, у којем се налазе: Песме народне и наших првих песника; приповетке из народа и забавни чланци; расправе научне и поучне; црте географске, путописне и ратне, у **кратко: што је год кадро да облагороди срце и узвиси душу.**

Ево по **именце** да споменемо садржаја:

1. **Девет крвавих дана** — песма Змај Ј. Јовановића.
2. **Лавров и трнов венац** од уредника.
3. **Српска мајка** — балада Мите Поповића.
4. **Соко**, зоолошка расправа од Sp.
5. **Какав поп, онако и село или откуд Назарена у нас** — приповетка из народног живота од Панте Поповића.
6. **Шта треба радити да се дуго живи** расправа од проф. С. Савковића.
7. **? (загонетка)** — песма Исе Ћирића.
8. **Тера баба козлиће** (појав светлости) — од проф. А. М. Матића.
9. **Ко ће пре!** — хумореска од М. С.
10. **Косовске песме.**
11. **Опис бугарских земаља** од проф. дра М. Савића.
12. **У царској лаври Жичи** — од проф. А. Сандића.
13. **Исповест** (Роберт Хамерлинг) песма, превео ъ.
14. Црте бојне и политичне од уредника.
15. **Опис слика.**

Што се спољашње израде и облика тиче, ту могу са чистом савешћу уверити пошт. српску публику, да с те стране календар „**Српски Соко**“ не ће постидан бити ни пред страним светом. Слог и слике „**Српског Сокола**“ одговараће захтевима лепоте и јасноће. Насловни се лист израђује у Бечу. Цртеж је од познатог вештака г. **Кацлера**, а реже се код чувене фирме **Пара** у Бечу.

Од слика у календару спомињемо за сад ове: Слика дра **Светозара Милетића.** Ово је најновија слика Милетића и би ће **засебно** тискана на финој хартији, тако да се може и посебце у оквиру употребити. Српске **обе кнегиње, Прелаз руске војске преко Дунава код Свиштова, Експлозија монитора „Лутфи ђелил“, ђенерали Игњатијев и Хајман,** кнез **Горчаков, ђенерал Фомин атаман козачки, ђенерал Воронцов, козачке и многе друге слике** славенског и српског живота и овога доба.

Цена је по ком. 50 нов.

Растуривачима нашим дајем 20%, а књижарама обични књижарски рабат.

Надам се својском и многобројном одзиву српскога света, а администрација „**Заставе**“ настојаће, да се свака наруџбина тачно и брзо изврши.

У Новоме Саду, 30. јула (11. авг.) 1877.

Др. МИЛАН ЂОРЂЕВИЋ,
уредник „Заставе“ и „Српског Сокола.“

У наклади књижаре *браће Јовановића у Панчеву* изишла је нова школска књига под овим насловом: „**Практичан поступак при настави у рачуну за први разред српске народне школе**“. Израдио *Светозар Милетић, земунски учитељ.*

Шестонедељни парастос пок.
МИЛИЦИ СРБОБРАНКИ
РОЂ. ПЛЕМ. НИКОЛИЋ
даваће се у **суботу 6. августа т. г. пре подне** у саборној цркви у Темишвару.

Лаза Теодоровић,
супруг покојнице.

Курз бечке берзе 6. (18.) авг.

5% металици	63.20
5% народног зајма	66.70
Државни зајам од 1860 г.	112.—
Акције банчине	821.—
Кредитне акције	178.25
Лондон	121,25
Угарске разтеретнице	74.50
Темишварске разтеретнице	74.50
Ердељске разтеретнице	73.80
Хрватско-славонске разтеретнице	84.—
Сребро	105.70
Ц. кр. дуката	5.74
Наполеондори	9.70
Немачке марке	59.55

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

На упразњено једно стипендијско место у закладу пок. Гавре Адамовића с годишњом стипендијом од 300 ф. а. вр. овим се расписује стечај.

Стипендију ову може искати сваки ученик српске народности и православне вероисповести, који се добро влада и учи.

Првенство имају они ученици, који с блаженопочившим оснивачем у сродству стоје и који у наукама добро успевају.

Молитељи имају своје ваљано инструиране молбенице саборском одбору у Карловцима до краја августа т. г. по срп. календару поднети.

У Карловцима 1. августа 1877.

У отсутству Њег. Свет. г. патријарха
ГЕОРГИЈЕ ВОЈНОВИЋ,
епископ темишварски.

2—3

РАСПИС ЛИЦИТАЦИЈЕ.

Дозволом сл. епарх. адм. одбора од 21. јуна о. г. Е. 450. црепајска општина војна је четири звона по новој системи за своју цркву набавити, која ће скупа до 28 цената или 1568 килогр. тежине изнети и које би по хармонији удешена и то: прво звоно од 14 цената са молтоном F, друго од 8 ц. са молт. Ais, треће од 4 ц. са молт. C, и четврто до близо 2 ц. са молт. F., од добре материје саливена бити имају, услед чега се минуендо лицитација 14. (26.) авг. 1877. у Црепаји држати.

Сви давле звоноливци који су томе вешти и вољни поменута звона по горњој жељи општине салити, овим се позивају, да горе означеног дана или лично у Црепају дођу или запечаћене оферте потврђене са својим преко непокретног имање најмање од 4000 ф. од дотичне власти потврђеним сведочбама са гаранцијом од 10 година поднесу где ће се и потребни уговор са општином закључити имати.

У Црепаји 28 јула 1877.

Ј. ПЕТКОВИЋ, поровођа. 2—3 МАРКО СРЕМАЦ, председник.

ОБЈАВА.

Међународна изложба робе у Бечу продаје због разрешења следећу робу уз врло јефтину цену

од само **5 фор. 65 нов.** и то:

1 изврстан добро идући прецизни сат са позлаћеним ланцем, за тачност се јамчи.
2 права јап. вазна за цвеће са најфинијим малерајом, украс за сваку дворану.
1 врло леп албум за фотографије богато позлаћен.
1 пар фин. источних папуча са нераздеривим ђоном, за мушке и женске.
1 лепо звонце за сто од новог злата.
1 подпуна јап. гарнитура за пушење има свега, што сад један пушач треба.
2 мале уљене слике; копије славних сликара, врло леп оквир.
1 музикални предмет, на ком се сваки најлепши комад свирати може.
1 подпун мали сервиз од порцелана за 6 особа, за поклон врло удесно.
2 главе значаја, једна са свим нова оригинална шала.
1 лепа, викторија-карта са вишебојним уметним везом.
6 изсрсни цес. кр. повл. кашика вел,
6 „ „ „ „ кашика за каву.
6 јап. тањирића најбоље каквоће.
6 ком. др. Дипонта здравственог сапуна. Свега 38 ком.

Сви овде 38 комада коштају укупно уз солидну овршбу

само 5. фор. 65 н.

Атреса **Internationale Waaren-Austellung**
Wien Burgring 3.

Наручбине са стране обављају се тачно поштанским поузећем. 7—7

Примедба. Пошто се изложба наскоро свршава, то нека се изволу наручбине са стране што скорије припослати.

ОГЛАС.

Потписана управа јавља овим свим родитељима и старатељима, који желе децу овамо на науке дати, да ће на овој гимназији уписивање ученика почети *29. августа о. г. по р. кал.*

Ученици, који надонесу довољнога исказа о својој способности за прелаз у гимназији, полагаће пријамни испит.

Уписна такса је 2 ф. 10 н. школарина на по године 6 ф. и прилог на библиотеку 1 ф. Од плаћања школарине могу бити опроштени само они, који докажу, да су сиромашни, да се добро владају и да добро успевају.

У Новом Саду 14. августа 1877.

3—3 **Управа срп. вел. гимназије.**

200 катастрални јутара ораће земље

покојног госп. мајора Јована витеза Милекића у Митровици, издају се на три ил више година под закуп.

Једна парцела исте земље велика је 135 јутара, на истој има економни зграда и удаљена је по сахата од Митровице. Друге две парцеле свака од 33. јутра само су један четврт сахата од Митровице далеко.

Уз ту земљу спада још неколико минута само од исте а на крају лежећи одбор са кућом, шталом, шупом, великом авлијом за гувно, баштом и великим чардаком, који се за оставу хране као магазин даде употребити.

Земља заједно са обором може се одма под закуп и обраду узети. Закупна цена и увети дознају се код г. Ћире пл. Милекића у Митровици. 1—6

Галантериска и белог еспапа трговина
МИТЕ П. РАНИСАВЉЕВИЋА
у Панчеву

потребује једнога спомоћника и једнога практиканта. — Овим ће се путем објавити господи, кад место попуњено буде за равнање. 1—2

ОБЈАВА.

Узимамо слободу поштованој публици овим јавити да ће се

9 (21) августа у 9 сати пре подне

и у присуству једног варошког комесара сви они заложени предмети продавати, који нису досада пролонгирани.

Они који желе још и даље заложене ствари оставити или извадити нека то изволе још пре почетка лицитације учинити.

С поштовањем
Браћа Вајнфелд.

ОГЛАС.

Жабаљска црквена општина издаје 250 ланаца разоране и 154 катастрални ланаца старе ледине за разоравање (која се може за бостан употребити) под аренду на три године, квантумом или на мање парцеле и то за готор новац. Јавна дражба биће на лицу места 15. августа о. г. по старом календару.

У Жабљу 22. јула 1877.

Сава Поповић, поровођа. 3—3 **Милош Радовановић,** председник.

Мануфактурна трговина
С. МИРОСАВЉЕВИЋА
у Новом Саду

треба једног спомоћника и једног шегрта или практиканта. 3—3

Мануфактурна трговина
СТЕВАНА ПЕТРОВИЋА И СИНА
у Земуну 2—3

потребује једног од старији и једног од млађи спомоћника који говоре српски, немачки и мађарски.

ЗА ИЗДАВАЊЕ

Крчма код „Славине“ у Панчеву са 3 собе за крчмара и 4 гостионичке собе, са кухином, подрумом, 2 велике штале, у којима се до 80 коња сместити могу, једном шупом са пространим таваном и баштом издаје се од 1 новембра 1877 по нов. календару на 1 или 3 године под закуп.

Ближа условија о томе могу се дознати код потписаног. 3—3 **Дим. пл. Спирта.**

СТЕЧАЈ.

У црк. шк. прав. општини молској упражњено је место црк. певца са годишњом платом од 200 фор. а. вр. за које ће дужан бити, да у свим данима певчеве дужности у цркви и при укопима обавља. Ко на вмољу да се прими ове службе, нека се до 1. септ. т. г. лично пријави молској црк. општини.

Из одборне седнице црк. шк. прав. општине молске 23. јула 1877. 2—3 ЦРК. ШК. ОДБОР.

У трговачку школу у Осеку која је од вис. кр. уг. владе одобрена могу ученици за што брже и темељније изображење у трговачком знању — по жељи у мађ. франц. и славенском језику — у свако доба ступити и јефтино подворени бити. 2—2

ГОСТИОНА
КОД „ВАРОШИ ПАРИЗА“ У ВРШЦУ

са 12 пасажерских соба, кафаном, елегантним намештајем а 2 биљарима снабдевеном, салом за ручање, удобним станом за подузимача, за тим споредна здања и двориште, издаје се од 1. *новембра п. р. 1877.* у закуп.

Услови су врло пробитачни и јевтини.

Подузимачи нека се на подписаног властника обрате.

3—3 **Пера Формаћ,** трговац производа у Вршцу.

Одговорни уредник Др. Милан Ђорђевић — Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију“, — Српска народна задружна штампарија.